

Komunikační přístupy ve školách pro sluchově postižené

Vycházejí z přístupu k hluchotě jako takové

1. Přístup monolingvální/monokulturní (hluchota - defekt/handicap)

2. Přístup bilingvální/bikulturní
(hluchota - kulturní odlišnost)

3. totální komunikace

Přístup monolingvální/monokulturní

- „monolingvální“ - mateřský jazyk dětí - v tomto případě - mluvený jazyk
- dítě je vedeno k socializaci, *přizpůsobení se většinové společnosti* a začlenění do ní.
- dítě má mít stejný jazyk jako jeho rodiče (většina dětí se SP má rodiče slyšící)
- hlavní cíl: naučit děti mluvit
 - metoda orální, orální vzdělávací program, orální přístup ke vzdělávání apod.

Obecně:

- zaměření na mluvení ve většinovém jazyce, tj. na *srozumitelný mluvený projev a schopnost porozumět mluvenému jazyku* (s pomocí sluchadel, KI + moderních zesilovacích přístrojů)
- vhodný především pro nedoslýchavé

- cíl : - vybudovat u jedince se sluchovým postižením *mluvenou řeč jak v orální, tak grafické podobě*
 - formovat mluvenou řeč *na základě hmatu a zraku*
 - aktivizovat *zbytky sluchu*
- nejdůležitější složka : *odezírání*
- jednou ze základních podmínek začlenění jedince se sluchovým postižením do společnosti je *ovládnutí mluveného jazyka*

Školy:

- Gymnázium, základní a mateřská škola pro SP v Praze, ul. Ječná
- Základní škola, mateřská škola a Dětský domov, Ivančice

Přístup bilingvální/bikulturní

- respektuje kulturní a jazyková specifika komunity Neslyšících
- hlavní cíl: umožnit dětem s vadou sluchu dosáhnout maximálního osobnostního, sociálního a kognitivního rozvoje
- mateřský / přirozený jazyk: **znakový jazyk**
- druhý jazyk: **jazyk většinové společnosti** (důraz na produkci a recepci jeho psané formy)
- nejen znakový jazyk, ale i kultura Neslyšících
- tzn. kultura slyšících - kultura druhá
- vyučovací metoda
 - metoda bilingvální, resp. znakově bilingvální

Bilingvální výchova

- **bilingvismus** - „dvojazykovost, dvojazyčnost“
 - aktivní užívání dvou jazyků, zpravidla jazyku mateřského a jazyka cizího
- **bilingvismus neslyšících**
 - dva rozličné jazyky a to z hlediska různé modality těchto jazyků
- **mluvený jazyk** je založený na auditivně-verbální modalitě
- **znakový jazyk** na modalitě vizuálně-motorické

Bilingvální metoda ve výchově a vzdělávání :

- systém bilingvální metody ve výchově a vzdělávání se rozšířil především v **80. letech 20. století** ve *skandinávských zemích, později i v Německu a Francii*
- u nás se tato metoda uchytila v **druhé polovině 90. let**
- základním předpokladem: *uznání znakového jazyka jako jazyka plnohodnotného a rovnocenného mluveným jazykům*
- skutečným zakladatelem by však mohl být již **Václav Frost**, který se v 19. století zabýval výchovou dětí se sluchovým postižením a vytvořil tzv. **Frostovu metodu**

Argumenty pro zavedení bilingválně-bikulturních programů ve vzdělávání:

- znepokojení nad neuspokojivými výsledky absolventů škol s orálními programy
- relativní úspěch neslyšících dětí neslyšících rodičů
- uznání znakových jazyků jako jazyků plnohodnotných
- problémy spojené s užíváním manuálně kódovaných mluvených jazyků ve výuce
- důkazy o tom, že ve znakově bilingválních programech ve Skandinávii ve čtení a ve školních výkonech obecně dosahují žáci vyšší úrovně.

System bilingvální komunikace

- mluvenou řeč nelze zvládnout bez současného vyučování ZJ
- jenom ZJ zajišťuje přirozené podmínky jazykového vývoje
- užívání ZJ neomezuje potřebu neslyšícího dítěte dorozumívat se
- cíl bilingválního vyučování neslyšících dětí je normální jazykový vývoj v atmosféře porozumění a úspěchu

Důvody pro bilingvální vzdělávání

➤ mluvený jazyk

-usnadní neslyšícímu plné zapojení do společnosti, ve které žije

➤ znakový jazyk je jediný komunikační prostředek, na jehož základě neslyšící dítě může:

- spontánně osvojovat znalosti
- uspokojovat své emocionální a sociální potřeby

Shrnutí

- *prvním jazykem*, s nimž se malé děti se sluchovým postižením setkávají, je *jazyk znakový*, který si osvojují spontánně, (uspokojení základních emocionálních a sociálních potřeb, nástroj pro bezprostřední poznávání světa)
- *mluvený jazyk* se dítě začíná učit až při nástupu do školského zařízení, a to primárně přes písmo a je tedy jejich *druhým jazykem*.
- snaží o *dosažení rozvoje jazyka a myšlení v nezávislosti na kvalitách mluvené řeči*

Podmínky pro úspěšný bilingvální vývoj :

- 1. stálý jazykový kontakt
- stejný jazyk, stejná osoba*
- 2. rovnocenné postavení obou jazyků,*
- 3. umožnění rozvoje obou jazyků na stejné úrovni a zamezit riziku utlačování či snad přerušování vývoje jednoho jazyka druhým,*
- 4. přirozený vývoj obou jazyků,*
- 5. učit se používat jazyk v komunikaci*

Školy:

- Bilingvní mateřská škola pro sluchově postižené (Školička *PIPAN*)
- Střední škola, základní škola a mateřská škola pro sluchově postižené v Praze, *ul. Holečkova*
- Střední zdravotnická škola pro sluchově postižené v Praze - Radlicích
- Střední škola, základní škola a mateřská škola pro sluchově postižené v Hradci Králové
- Základní škola a mateřská škola pro sluchově postižené v Brně, *ul. Srámkova*

slyšící x neslyšící pedagog/pedagog se SP :

1. slyšící pedagog

a) *osvojení si mluvené řeči*

b) *funkce socializační a integrační*

c) *klade důraz na využití psané podoby
národního jazyka.*

2. pedagog se sluchovým postižením:

- *komunikační vzor,*

- *identifikační vzor,*

 - jsou nejdůležitějšími vzory pro děti, které přejímají mnoho charakteristik, hodnotových měřítek i způsobů svých rodičů

- *sociální vzor*

 - významnou formou sociálního učení je napodobování sociálním skupinou

- *kulturní vzor*

 - u neslyšících učitelů je „výhodou, že znají kulturu a historii neslyšících“

Pedagog se SP by měl mít:

- znalosti o *kultuře* a historii Neslyšících,
- dovednost umět udržet *pozornost* žáků/studentů se sluchovým postižením,
- umět zajistit správné *vizuální podmínky* (při komunikaci mezi pedagogem a studenty i při vzájemné komunikaci mezi studenty),
- klást důraz na *vizualizaci a zpětnou vazbu*,
- dbát na *porozumění čteného materiálu*,
- umět zajistit *individuální přístup*,
- vzdělávat i výchovně působit,
- podněcovat *spolupráci* (nejen mezi pedagogem a studentem, ale i mezi studenty a pedagogy navzájem) a
- umět navázat *partnerský vztah* mezi pedagogem a studenty.

Totální komunikace

- spíše *filozofií* či náhledem na způsob vzdělávání žáků a studentů s vadami sluchu
- při komunikaci a při vzdělávání se doporučuje využívat *všech dostupných komunikačních prostředků*, a to podle individuálních potřeb konkrétního dítěte (zjištěných na základě důkladné diagnostiky)

Školy

- Mateřská a Základní škola, Kyjov
- Základní a mateřská škola pro sluchově postižené v Olomouci
- Základní a mateřská škola pro sluchově postižené v Liberci
- Základní škola pro sluchově postižené a mateřská škola pro sluchově postižené v Ostravě
- Základní škola a mateřská škola pro sluchově postižené - Plzeň
- Mateřská škola, základní škola a střední škola pro sluchově postižené ve Valašském Meziříčí
- MŠ, ZŠ a SŠ pro sluchově postižené v Českých Budějovicích
- Střední škola pro sluchově postižené a odborné učiliště v Brně
- Střední škola na Svatém Kopečku v Olomouci

Totální komunikace

- *„komplex manuálních a orálních způsobů komunikace, které jsou schopny sluchově postiženému zajistit bezbariérový přístup k informacím tak, aby byl zajištěn jejich harmonický rozvoj“*
- vznik - 60.léta 20.století
- Dorothy Shifflettová
- dr.Roy Holcomb
- 1,zpráva o tot.komunikaci u nás - PhDr.Miloš Pulda v časopise GONG v roce 1979

- nebrání žádné formě komunikace
- snaží se nejen o umožnění *sluchově postiženému dorozumět se se slyšícím, ale i naopak, slyšícímu se sluchově postiženým*
- 2 významy:
 - a) *TK je filosofie určitého způsobu myšlení nebo komunikace*
 - b) *TK je praktická metoda pro navázání komunikace s neslyšícími*

Prostředky dorozumívání v rámci

TK:

- pomocné artikulační znaky - vizuální kontakt
- pantomima, mimika, dramatizace
- prstová abeceda
- mluvený jazyk - mluva, odezírání, čtení, psaní
- posunkové systémy - všeobecně užívaná gesta, postoj těla
- znakový jazyk,
- znakovaná čeština

Kritika TK:

- děti sledují jenom ruce - nenaučí se srozumitelně mluvit ani odezírat
- mnozí učitelé SP nedokáží současně mluvit a znakovat
- je zanedbána raná sluchově - řečová výchova
- zisk ze slyšení se ztrácí, připojí-li se posunky